

MARI ROTH

NICO

Az éjszaka hangja

MARI ROTH

NICO

Az éjszaka hangja

Warhol műzsája, de valódi hangját csak
Jim Morrison szerelmében találja meg

Kossuth Kiadó

A kiadás alapja:
Mari Roth: *Nico – Die Sangerin der Nacht.*
Sie ist Warhols Muse, aber erst in der Liebe zu Jim Morrison
findet sie ihre Stimme.
Aufbau Verlage GmbH & Co. KG, Berlin 2021

Fordította
Ledó Anna

Szerkesztette
Kónya Orsolya

Borítóterv s grafika
Bürosüd
www.buerosued.de

ISBN 978-963-636-465-6

Minden jog fenntartva

 Aufbau Verlage GmbH & Co. KG, Berlin 2021
(Published with Aufbau Taschenbuch; „Aufbau Taschenbuch”
is a trademark of Aufbau Verlage GmbH & Co. KG)

 Kossuth Kiad 2024

 Hungarian translation Led Anna 2024

*„Lass mich siegen, lass mich sterben
Lass mich lieben, lass mich fliegen.“*
Nico Reich *der Träume**

---

* Hagyj nyernem, hagyj meghalnom,
Hagyj szeretnem, hagyj repülnöm. Nico: *Álmok birodalma* (ném.)

Előszó

Ibiza, 1988

A bárpultnál ült, amikor a nő belépett. Azonnal felismerte: zilált, feketére festett haját, elegáns mozdulatait, ahogy a bejárat melletti bárshézhez suhant. Ez a nő hozzá volt szokva, hogy bárókba járjon, és minden egyes gesztusa azt mondta: hiába bámultok, faszikáim! Engem nem érdekeltek.

Rossz spanyolsággal whiskyt rendelt, amit Juan, a pultos, azonnal ki is töltött. Egymás felé biccentettek. A nő felhajtotta, egy pillanatra csendesen elmosolyodott, aztán visszatolta Juan elé a poharát. Még egyet, üzenté a mozdulat, és Juan meg is értette. Fél tizenkettő volt, még dél sem múlt el, az átlagember számára nem éppen iszogatóshoz való idő. Ő azonban nem volt átlagember, ezt mindenki első pillantásra láthatta.

Keresztbe tette a lábát; bő, fekete szoknyát viselt, dzsekije és az alatta lévő blúza ugyancsak fekete volt. Ízléses öltözet, de viselőjük mintha nem fordított volna rá túl nagy gondot. Ott ült, a második italt már nem hajtotta fel azonnal, csak bámult maga elé. Mint aki emlékeibe merül, gondolta a férfi, vagy szavakat

keres, bizonyos szavakat, amelyek dallá vagy verssé állnak össze.

Két éve látta őt Manchesterben, a színpadon. Akkoriban a férfi épp egy barátjánál lakott, és azon gondolkodott, írhatna egy könyvet valami hatvanas évekbeli zenésről meg a számairól, a Beatlesről, a Rolling Stonesról, de néhány meglehetősen vérszegény oldalnál nem jutott tovább. Helyette egy sorozatgyilkosos thrillert kezdett fordítani, amiben a fickó napközben tanárként dolgozott, éjszaka pedig szőke nők nyomába szegődött. A *Jekyll és Hyde* századik verziója: fárasztó és unalmas.

– Meg kell néznünk Nicót. Ma este koncertet ad – mondta a barátja.

Kérdően nézett vissza rá.

– Nicót, a Velvet Underground énekesét. Volt az a banda, amit Andy Warhol alapított... vagy hogy is volt.

Erőlködve igyekezett felidézni az esetet. Persze, ismerte Lou Reedet meg John Cale-t, és ott volt az a nő is, az a hideg, szőke szépség Németországból. Nico.

A koncertnek egy régi gyárépület adott otthont, aminek néhány ablaka be volt törve. A levegő nyirkos volt, folyamatos volt a huzat. A közönség elsősorban kivénhedt punkokból állt. Mintegy kétszázan jöttek el, mindenki sörösüveget szorongatva álldogált. Szemlátomást nem zavarta őket, hogy várniuk kell,

és hogy a keskeny, alig bevilágított színpadon semmi sem történik. A show-nak nyolckor kellett volna kezdődnie. Fél kilenc lett, aztán kilenc. Fél tíz körül, köszönés vagy egyetlen pillantás nélkül négy zenész lopózott a színpadra. Még hangolni is kellett, és ezt minden sietség nélkül meg is tették: dob dübörgött, gitár vonyított, egy illető, akit egy iskolásfiú külsejével áldott meg a sors, a billentyűk közé csapott. Aztán megjelent ő, akárha a semmiből, az éjszaka sötétjéből lépne elő, egy talpig feketébe öltözött nő, egyik kezében cigarettával, másikkban sörrel. Előrehajolt a mikrofonhoz, belelehel, talán üdvözlésként, egy kurta *welcome*-ot. Aztán néhány lélegzetvételnyi ideig mozdulatlan arccal a közönségbe meredt, és elkezdett énekelni. Nem, az éneklés nem jó szó: hangoikat adott ki, talán jelentettek valamit, talán nem. Egy fekete sámánasszony volt, aki a maga ritmusát hozta; nem figyelt a zenekarra, és arra kényszerítette a zeneszereket, hogy kövessék őt, bár ez nem mindig jött össze. De még ha az énekhang és a hangszeres kíséret nem is passzolt, az egész egyfajta egyedülálló hangszövedékké állt össze. Ez a nő életében semmit sem hagyott ki, ez első pillantásra világos volt, egyik lábával már a másik oldalon állt, azon, amely a sima földi halandó elől elzárattott. Talán épp ez volt benne olyan izgalmas. Talán azért fogadta el a közönség, ha hirtelen elhallgatott, egy percre, kettőre. Mégis, az embereket teljesen megbabonázta. Ez a nő nem énekes

volt, se nem színész, hanem egy titokzatos ikon, aki a sötétség, a szerelem és a romlás sejtelmeit mint fekete kristályt hintette a közönségre.

Később vett is magának egy Nico-lemezt. A *Camera Obscurát*, az albumot, amely 1985-ben, egy évvel a koncert előtt jelent meg, de a lemez hallgatása nem váltotta ki ugyanazt az izgalmat, mint az élő koncert. A zene egyszerűen csak tompának és sötétnek tűnt.

– Vigyázz, nehogy a nagy báméskodásban megálljon a szíved. – Nico felé fordult. Sötét szeme ráragyogott. Németül szólította meg, állapította meg döbbenet.

– Bocsi. Elkalandoztam – felelte, mint akit rajtakaptak. Az előtte lévő sör után nyúlt. – Voltam egy manchesteri koncerteden, két éve. Menő volt.

– Menő! – Megvetően ismételte a szót. – Sohasem léptem fel Manchesterben. Egyáltalán, még soha nem léptem fel sehol. Biztos összekeversz valakivel.

– Persze – felelte. Játszani akart, a hanglejtése elárulta. – Honnan tudtad, hogy Németországból jöttem – ahogy te is?

– Én nem vagyok német – mondta. Elővett egy cigarettát. Juan azonnal ott termett, hogy tüzet adjon neki. Sikkesen szívta magába a füstöt, majd lassan, szertartásosan eresztette ki a mennyezet felé. – Tíz mérföldről, ellenszélben is megérezem, ha valaki a Nibelungok földjéről érkezett. Összekuporodva ülnek, a nyakukat behúzzák, megfigyelnek és számol-

nak. A németek mindent megszámlolnak, a világuk számokból áll. Legszívesebben a holtakat és a pénzt számolják. – Baljával a pohara után nyúlt, ivott egy apró kortyot.

Mozdulatai, ahogy nyelvét végigjártatta az ajkán, elárulták, milyen szép volt valaha. Az első német szupermodell, aki meghódította Párizst és New Yorkot, a világ legszebb nője. Nem ma volt. Mostanra a drog rajta hagyta kézjegyét, azonban még most is magával ragadó volt.

– Én nem számolom a holtakat – mondta a férfi. – A pénzt néha. Ha elfogy, akkor...

– Mi vagy? – A nő ismét felé fordult. Fény világította meg arcát és szemét. Némi kíváncsiság lopódzott beléjük.

– Író vagyok, vagyis pillanatnyilag inkább fordítok. Az első regényem... nem valami kelendő. – Hogy az első regénye sohasem készült el, azt a nőnek nem kell tudnia.

A másik sötéten fölnevetett.

– Ezért gubbasztasz itt, és bámulsz idegen nőket?

– Igen – mondta. – A koncert amúgy jó volt, bár a gitárosok majdnem leesett a színpadról.

– Be volt tépve. Be is volt tépve, meg be is rúgott a sok sörtől – mondta. – Mint mindannyian. Attól voltunk olyan jók, nem éreztük a hideget. Általában hideg van a fellépéseken. Jó nagy szar volt az a turné, nem folyt be sok belőle. A menedzser elbaszta.

– Itt Ibiza-n is fellépsz? – kérdezte a férfi, ellenállva a kísértésnek, hogy egy bárszékkal közelebb üljön.

A nő megrázta a fejét, aztán ismét rágyújtott, és félig teli pohara után nyúlt. Maga elé meredt, mintha a szeme valami olyasmit keresne, ami nincs ott, már nincs, vagy soha nem is volt.

Három férfi jött be nagy lármázva, nyomukban meleg fény áradt be az ajtónyíláson, Nico azonban észre sem vette őket. Olyan volt, mint aki éber álomba merült.

A beszélgetés nyilván véget ért, gondolta a férfi. Ez az öt perc jutott nekem a nővel, akit Nicónak hívnak.

Aztán, mialatt néhány érmét igyekezett összekaparni, hogy a pultra hajítsa, aztán távozzon, a nő ismét felé fordult. Szája O betűt formált, mintha mindjárt a meglepetés hangja jönne az ajkára. Szeme tágra nyílt.

– Tehát jól bánsz a szavakkal – mondta, mintha soha nem szakadt volna félbe a beszélgetés.

Bólintott.

– Azt hiszem, igen.

– Akarok írni egy regényt – mondta. – Az életemről. Ha olyan jó vagy, mint ahogy állítod, segíthetnél. De jó legyen ám. Oda akarom adni David Bowie-nak, hogy olvassa el, és csináljon velem egy albumot. Azt akarom, hogy ő legyen a producer. Mindenképpen. Van néhány dal a fejemben, amihez kellenének a megfelelő arcok. Olyan arcok, mint Bowie.

Szívat engem, gondolta elsőre a férfi, aztán meglátta a nő arcát, a szeme csupa kihívás.

A férfi kinyújtotta felé a jobb kezét.

– Reno vagyok – mondta. – Hamburgból... Bár, igazából tökmindegy, honnan jövök. Én vagyok a te embered.

A nő belecsapott a tenyerébe, és meglepő erővel szorította meg, aztán mosolygott, hogy kilátszottak rossz fogai.

– Az én emberem? – susogta gúnyosan. – Nem kell nekem több ember – csak valaki, aki leírja, amit mondok, és közben nem megy az agyamra.

Így kezdődött a dolog, négy héttel ezelőtt. Juan bárjában rendezkedtek be az egyik hátsó sarokban. Nico szinte mindennap eljött, mindig fél tizenkettő körül. Két-három órát beszélt, a férfi pedig jegyzeteket készített. Nem mindig volt könnyű követni a nő gondolatait, ráadásul a hangulata is ingerült volt és változékony. Néha megállás nélkül beszélt az anyjáról, Berlinről, New Yorkról, Lou-ról és Andyról, és persze Jimről, a lelki testvéréről, imádott Jimről beszélni. Aztán megint hallgatásba merült, mint valami álomba, ahonnan jobb, ha fel sem ébresztik, és egyszer még sírt is, egészen halkán és nyugodtan, könnyei lassan folydogáltak. A férfi nem értette, miért: valami sínekről beszélt, egy férfiről, akit csak A-nak nevezett, a fiáról, Ariról, aztán felzokogott, és heves mozdulattal lesöpörte az asztalon álló két

whiskys poharat, amelyek csörömpölve robbantak szét a padlón. Később átölelte a férfit, és mintha szerelmesek volnának, a nevét suttogta a fülébe, mint valami ígéretet, mintha a következő találkájuk a bár feletti szobák egyikében végződhetett volna.

Ma, 1988. július 17-én akarta neki felolvasni az első fejezetet. Még az előző éjszaka is ezen dolgozott. És bár az a sztori David Bowie-val nyilván nem volt több holmi agymenésnél, annyi bizonyos volt, hogy a könyv tényleg piszkosul jó lesz, a férfi pedig nem tudta magát kivonni a furcsa, sötét asszony bűvköréből, és kívánta, hogy – legalább néhány pillanatra – boldognak lássa őt.

Már a második sörét itta; majdnem egy óra volt.

A bár kezdett megtelni. Nico mindig meg tudta lepni. Azt mondta, már régóta nem használt semmi kemény cuccot, és általában sokkal kiegyensúlyozottabb és megbízhatóbb lett, most, hogy a fia is a szigeten van, és új dalokon gondolkodik, és sokat gyakorol a harmóniumon. Miért pont ma ne jönne el? Talán fél attól, ami a könyvben áll? Attól, amit elmesélt neki? Érezte, ahogy egyre idegesebb lesz. Csak halvány elképzelése volt, merre lakik a nő. Valami barátoknál a hegyekben, néhány kilométerre kifelé a központtól, említette egyszer. Talán menjen elé, keresse meg? Mindig biciklivel jött, amit aztán a bár előtti lámpaoszlophoz láncolt. Biztosan nem örülne neki, ha a házában keresné fel. Főleg így, hogy nem árulta el neki,

hol lakik, Nico pedig jól ismerte a szigetet. Az ötvenes évek óta járt Ibizára. Az anyja is élt itt.

Délután két óra körül fizetett, biccentett Juannak, és elindult.

Nem valószínű, hogy megtalálom, gondolta, inkább majd ő talál meg engem.

Elindult a kikötő felé, hóna alatt a hippi-piacon vásárolt bőrtáskába rejtett kézirattal.

Első rész

Berlin 1945.

1. fejezet

Hallotta a vonatokat. Mintha éjjel-nappal a ház mögött csattogtak volna a horizont felé.

– Christa – mondta a nagymamája, miután Berlinből Lübbenauba költözött, és mintha nyomatékot akarna adni a szavainak, megfogta unokája kis kezét. – Nem szabad a sínekre menni, soha. Akármikor jöhet vonat. – Aztán amikor Christa bólintott, hogy mutassa, már régen tudja, hogy a vonatok veszélyesek, a nagymama folytatta. – A nagypapa fontos ember. Ő gondoskodik róla, hogy minden vonat megérkezzen a céljához. Ezért lakhatunk mi ebben a szép nagy házban.

Christa másnap mégis a sínekre hajtotta a fejcskáját, érezte a vas hidegségét, és hallgatózott.

Ulli, az unokatestvére, aki ugyancsak hatéves volt, kinevette.

– Te meg mit csinálsz?

Christa nem mozdult. Vajon a vonatot hallja? Azért vibrál így a vas a füle alatt?

Ulli követ hajított a sínre, majdnem eltalálta a fejét.

– A vonatot hallgatom – mondta a kislány halkán.

Az első vonaton, amit látott, és ami egészen lassan gördült el a házuk előtt, egy hosszú csövű, zöld monstrum állt – akár egy alvó, vastestű állat, érdekes volt, és egy kicsit félt is tőle.

Egy darabon futott a vonat mellett, hogy jobban megsejtelje a monstrumot, de Ulli ismét mellette termett. Folyton kíváncsiskodott, állandóan azt akarta tudni, mire gondol Christa, mintha az ő fejében nem lennének saját gondolatok.

Kinyújtotta a kezét, hogy megsimogassa a vas-tákolmányt, Ulli azonban elé tette a lábát, így a kislány elesett, és felszakította fehér harisnyáját. Vér szivárgott a térdéből, a kiszakadt anyag látványa azonban rosszabb volt, mint a fájdalom. Később, amikor be kellett vallania az anyjának, mi történt, Ulli még mindig nevetett.

– Christa megsimogatta a tankot, akkor esett el, akkor tette tönkre a harisnyáját.

A második vonattól azonban megijedt. Nyikorgva és pöfékelve állt meg, rajta emberek, nem is, inkább csak sötét szempárok. Merev, bánatos tekintettel bámulták rácsok mögül, Christa egészen megbénult a látványtól. Miért zártak embereket a vonatba? Annak a vonatnak, amivel ő érkezett Berlinből, voltak ülései meg ablakai, amelyeken keresztül nézhetette a tájat, a mezőket, sőt, egyszer még egy széles folyót is látott, amelyen egy hajó úszott. Egyedül az ablakot kinyitni és kihajolni nem volt szabad, azt az anyja megtiltotta.

A rácsok közül egy helyen még egy kéz is kinyúlt. Kicsi volt és piszkos; a körmei töredezettek, néhol véresek. Egy kisgyerek vagy egy nagyon fiatal nő keze. A lokomotív éleset fütytett, amitől Christa összerezett. Önkéntelenül a zsebébe nyúlt, és kivett egy almát. Amikor a vonat nagy csikorgással újra megindult, az almát a kézbe helyezte; az apró, piszkos ujjak azonnal rákulcsolódtak a gyümölcsre, és a kéz eltűnt a vonat belsejében.

Hirtelen ott termett mellette a nagymama, és visszarántotta, mintha attól félne, hogy Christa a vonat alá kerülhet.

– Gyerekem, mit művelsz? – kiáltotta szinte kétségbeesetten.

Christa még mindig azt a pontot nézte, ahol az imént a kezét látta. Eltűnt, és nem bukkant föl többé.

– Ez milyen vonat? – kérdezte, míg a nagyanya szokatlan vehemenciával igyekezett letaszigálni a peronról. – Miért nincsen rajta ablak?

– Ezek szegény emberek – mondta halkán a nagymama. – Zsidók, akiket táborba visznek, de most haza kell mennünk vacsorát készíteni, anyád és a nagyapád mindjárt hazaér.

Az esti meséért minden este a nagypapa volt a felelős – már amikor otthon volt. Szinte minden mesét kívülről tudott. A *Holle anyót*, a *Fancsi és Juliskát*, és Christa kedvencét, a *Hamupipóké*t is. Amikor Christa este megkérdezte, tudna-e olyan történetet mesélni, amelyben zsidók vannak, a nagyapja a homlokára

tolta a szemüvegét, mint mindig, amikor valami meglepte.

– Ez meg honnan jutott eszedbe?

– Láttam egy kis kezét, egy vonatból nyúlt ki – magyarázta neki. – Abban a vonatban zsidók voltak.

– Zsidókról nincsenek történetek – mondta a nagyapja, akinek mindig dohány- és kávéillata volt.

– A zsidók azért voltak a vonaton, mert egy messzi országba viszik őket, és ott a saját völgyükben élhetnek majd. Viszont nem szabad ám olyan közel menni a vonathoz – folytatta zengő hangon –, mert... – Aztán hirtelen elnémult.

– Mert, miért nem? – kérdezte Christa, hogy segítsen.

– Mert az nem jó – mondta, és Christa orra hegyéig felhúzta a takarót. – Most pedig elmesélek neked egy történetet egy elátkozott békáról. Tudod, ott a Spreewaldban is sok béka él. Nyáron lehet hallani, ahogy brekegnek. Nagyon kell ám figyelni, lehet, hogy van köztük, amelyiket elvarázsolták, amelyik talán egy királyfi, és szájon akar csókolni.

Többé egyetlen vonat sem állt meg a házuk mögött, mintha a nagyapja ügyelt volna rá, hogy egy se álljon meg, nehogy megijessék az unokáját. A legtöbb szerelvény különben is éjszaka járt. Christa álmában hallotta, hogy zörögnek és fújtatnak: szét-szabdalták az álmait, és tettek róla, hogy féljen aludni.

Gyermekkorának leghangosabb zaja – amitől a vér is meghűlt benne – egyfajta dübörgés volt, amely

éjszaka töltötte meg a levegőt. A ház fölött repülőgép húzott el, aztán robbanás rázta meg a falakat, az anyja a szomszéd szobában felsikoltott, és kirohant az utcára.

– Bombáznak! – sikoltozta. – Ugyanúgy, mint Berlinben!

Christa is kiszaladt, megfogta az anyja kezét, hogy megnyugtassa. Nagyapja lágy hangon igyekezett a lelkére beszélni.

– Azt hiszem, a repülő a mieink közül volt, véletlen hagyta el a bombát. Semmi több nem történt.

Másnap Christa és Ulli mély gödröt fedezett fel az erdőben. Kicsavart törzsű fák heverték körülötte, a föld pedig úgy szét volt túrva, mintha egy óriás próbált volna kiásni valamit.

Ulli talált néhány madártollat, Christa kezébe nyomta.

– Miért is nincs neked apád? – kérdezte. – Apja mindenkinek van, még ha a háborúban is. Csak neked nincsen.

Egy hajszál választotta el tőle, hogy feldühödjön és toporzékolni kezdjen, de akkor összepiszkolódik a fekete lakkcipője.

– Az apám kém – mondta. – Azért nem él már. Törökországban volt. – Nem tudta már, honnan vette ezt a magyarázatot, de tetszett neki. Fogalma sem volt neki sem, mit jelentenek ezek a szavak. Később, amikor első osztályba járt, még több magyarázatot

eszelt ki, hogy miért nincs apja, még olyan sem, aki katona. Az apám elrepült egy ejtőernyővel; az apám elsüllyedt egy hajóval.

Igazából azonban tudta, hogy az apja Kölnben él, ahol ő is született, és nem akarja látni sem őt, sem az anyját. Ezért, és mert valaki fejbe lőtte, mikor már eleve súlyos sebesült volt, az anyja néha halkán sírdogált. Grete azt hitte, Christa nem látja, pedig világosan hallotta; azt is hallotta, amikor az anyja Helma nagynénjének panaszkodott. – Päßfgenék mocskosul meggazdagodtak a sörfőzésből, de nekünk nem küldenek semmit, egy huncut márkát se. Wilhelmnek még az esküvőt is érvényteleníteni kellett.

– De persze nagy katolikusok, és minden vasárnap a templomba rohannak. És Christával mi lesz? – vélekedett Helma néni. – Büszkék lehetnének, hogy ilyen szép kis unokájuk van.

– Christa nem érdekli őket – felelte Grete.

Christa nem érdekli őket. Ezt a mondatot akarta eszébe vésni, de igazából szívesebben emlékezett rá, hogy Helma néni szépnek nevezte.

Még a tanárának, Frau Karsunkénak is tetszett a szép, szőke haja.

– Helyénvaló, hogy mindig ilyen szépen befonva hordod a hajad – mondta gyakran az órákon. – A Führernek is tetszene.

Christa ilyenkor kicsit pukedlizett, de magában nevetett Frau Karsunkén és a beszédén – *helyénvaló*, meg *Führer*.

Nagyapja mostanában máshogy ejtette ki a *Führer* szót: sötétebben, a foga között. Esténként, amikor azt hitte, Ulli és ők már ágyban vannak, a nagyszobában egy ládából készüléket vett elő, amelyen zenét és híreket lehetett hallgatni. A szavak nagyon pontosan és tisztán koppantak. Katonákról volt szó, veszteségekről, repülőgépekről, és a Führerről, aki megbetegedett, hallotta Christa, amikor újfent az ajtóhoz lopakodott, és halkán kinyitotta. Ullit nem érdekelték a felnőttek titkai, Christát azonban annál inkább. Minél idősebb volt egy felnőtt, szemlátomást annál több titkot őrzött. Nem, ez nem volt teljesen igaz: Bertha nagymamának kevesebb titka volt, mint az anyjának, Gretének. A legtöbb titka azonban egyértelműen nagypapinak volt: mostanában élelmiszert dugott el, dobozokat rejtett egy ládába, a rekettyésbe, egy vastag könyvből olvasva külföldi szavakat motyogott maga elé. Amikor Christa rajtakapta, elmosolyodott, és azt mondta: mindenre fel kell készülni, kisasszonykám. Fel kell frissítenem az ismereteimet. Ha jönnek az oroszok, hadd szóljak hozzájuk a nyelvükön. Akkor nem lesz bántódásunk.

A nagymama nem akarta, hogy a nagypapi esténként előszedje a ládát, és hallgassa az abból előszüremelő hangokat.

– Ez veszélyes – mondta. – Mindannyiunkat veszélybe sodorsz, a Führernek különben is van egy csodafegyvere, majd meglátod.

– Csodafegyver! – A nagypapa felhorkantott, mint oly sokszor, ha valami nem tetszett neki. – Az egész csak ostobaság, Bertha, hidd el. Boldog leszek, ha végre véget ér ez a lidércnyomás.

Az esti és éjszakai vonatok egyre ritkábban jöttek. Hamarosan már csak néha-néha futott be egy, helyette Christa néha egészen közélről motorzajt hallott a sötétben, vagy legalábbis úgy képzelte. A felnőttek mindenestre egyre hallgatagabbak és boldogtalanabbak lettek.

Pont ilyen volt az anyja akkor is, mielőtt Berlinből Lübbenauba jöttek volna.

– Lübbenauban mindig van mit enni – mondta. – És bombák sincsenek, sem oroszok.

Csak Ulli nem lett csendesebb, épp ellenkezőleg, folyton tankokról meg repülőkről beszélt, hogy milyen gyorsan mennek, milyen pontosan céloznak, ilyesmit, amit aztán mindenképp meg kellett osztania a többiekkel. Mindig Christától kérdezett, hogy okosabbnak tűnjön nála. Vagy arról érdeklődött, amikor a bombatölcsérben ültek, hogy mi szeretne lenni, ha véget ér a háború. Ezt a fordulatot a felnőttektől tanulta.

– Grete, mihez kezdünk, ha véget ér a háború?

Az anyjának nem volt erre válasza, Christának azonban igen.

– Balerina szeretnék lenni – mondta Ullinak. A balerina szót az anyjától hallotta egyszer, szép, ke-

rekded szó volt, amelyet jólesett kimondani, és ami mindenkit meglepett, aki csak hallotta.

Volt azonban egy hely, ahová Ulli sosem loholt utána. Gyakran húzódott vissza ide: a temetőbe. Nem volt annál nyugalmasabb hely, bármit megtehetett, amit csak akart: leülhetett egy padra, és fésülhette a haját, gyakorolhatta az olvasást a sírköveken a nevetek betűzve, vagy egyszerűen nézte a fákat, és mindenfélét elképzelt – ahogy énekel, és közben kitarja a karját, hosszú szőke haja csak úgy repül. Néha csatlakozott hozzá egy másik kislány is: a szótlan kis Frieda, a sírásó lánya, aki minden sírkövet ismert, és akivel télen a befagyott patakon korcsolyázni mentek.

Áprilisban, amikor a napok ismét hosszabbá váltak, és végre nem kellett már a legvastagabb harisnyát hordani, különös dolog történt. A felnőttek még hallgatagabbak lettek, és egyszerre egy olyan monstrum, amit a vonaton látott és majdnem megsimogatott, dübörögve nyomult be a faluba.

– Itt vannak az oroszok – mondta a nagypapa. Sapkát nyomott a fejébe, hangosan sóhajtott, aztán mindegyiküket alaposan szemügyre vette: először Berthát, a feleségét, aztán a lányait, Gretét és Helmát, majd utolsóként Ullit és őt. Christára még rá is kacsintott, és kipréselt magából egy mosolyt. Végül elindult, egyenesen a zöld monstrum felé, amely hatalmas csövével egyszer körbefordult, végül a nagypapát vette célba.

A nagypapa egy pillanatig habozott, majd kapkodó mozdulattal levette fejéről a sapkát, integetett, és kiáltott valamit azon az idegen nyelven, amelyet a vastag könyvből tanult.

– Mindjárt vége a háborúnak – suttogta Bertha nagy, nem véve le szemét a férjéről, Christa azonban pontosan látta, hogy e szavaknál két hatalmas könnycsepp gördül le az arcán.